

ÖLÜMÜNÜN İKİNCİ YILINDA BÜYÜK KIRGIZ ÂLİMİ SALİCAN CİGİTOV¹

Dr. Doğan KAYA

Kırgız edebiyat tarihçiliğinin en önde gelen Salıcan Cigitov, akciğer kanseri hastalığından dolayı 11 Şubat 2006'da aramızdan ayrıldı. 2002-2003 Öğretim yılında Kırgızistan-Türkiye manas Üniversitesinde birlikte çalışma bahtiyarlığına erişmiştim. Kendisi hayat dolu bir insandı. Hatta yakın çevresi kendisini "Kırgızların Nasreddin Hocası" olarak nitelerdi. Bu yazı ile onu Türk kamuoyuna tanıtmayı amaçladık. Mekânı cennet olsun, nur içinde yatsın. Onu hep gülen yüzü ve sözünü budaktan esirgemeyen tavrı ile hatırlayacağız.

.....

1936 da Oş bölgesi Özgen şehri Köldük köyünde dünyaya geldi. 1951'de doğduğu yerdeki Kızıl Oktyabr adlı okulda yedi yıl okudu. Okula yeni doğmuş kız kardeşinin beşiğini salladığı için sekiz yaşında başladı. Okumaya çok meraklıydı. 4. sınıfa geldiğinde köy okulu kütüphanesindeki az sayıdaki kitapların hepsini okudu. VII. sınıfı bitirdikten sonra, Bişkek (Eski adı; *Frunze*)'e gidip 5 numaralı okulda eğitim gördü (1951-1954). Burada masal kitaplarını, Rusça ve bazı Türk dilindeki kitaplar okumaya merak sardı. X. sınıfı bitirdiğinde dünya klasiklerinin birçoğunu bitirdi. 1959 da Millî Üniversitenin dil bölümünü bitirdi. Özgön'de ilk tahsilini gördüğü Kızıl Oktyabr okulunda işe girdi. 1962-1965 yıllarında Kırgız SSR İlimler Akademisi dil ve edebiyat enstitüsünde yüksek lisans (Aspirantura) yaptı.

İlkokul III.-IV. sınıfta iken şiir yazmaya başladı. Bunların birçoğunu o günkü gazete ve dergilerde yayınlamak imkânı buldu. Liseyi bitirdikten sonra da fikrî yazılar yazmaya başladı. Sonraki yıllar şiirlerini iki kitapçıkta topladı. Bu arada Türk şairi Nazım Hikmet'in ve Başkurt şair Mustay Kerim'in şiirlerini Kırgızca'ya çevirip yayımladı.

¹ Yayımlandığı yer: "Ölümünün İkinci Yılında Büyük Kırgız Alimi Salıcan Cigitov", *Erciyes*, S. 362, Şubat 2008, s. 29.

Yazılarını da “*Gülünç Beyanname*” adı altında kitaplaştırdı. Fakat özündeki tenkitçi tavrını yansıtan eserler çıkaramadığının hep üzüntüsünü yaşadı. Çünkü rejim dolayısıyla 1990 yılına kadar düşündüklerini açığa vuramamış, daha sonra da bunları yazılı ifade etmeye zaman bulamamıştır. Ancak sözlü olarak hemen her toplantıda açık sözlü olmaktan geri durmadı.

Edebiyatın hemen her dalında yazan ve aslında edebiyat tarihçisi olan Salıcan Cigitov, edebiyat dünyasına güzel eserler bırakamamanın sebebini önceki rejime bağlar ve şunları söyler: “*Sosyalist ideolojisi, “benden başka ilim yok” deyip başka fikirleri zayıflatıp, serbest düşünebilme yeteneğine sahip olanlara tazyik ederek, kovalayarak onları yok etti, serbest düşünmeye sınır koydu. Böylece, kendine güvenen sosyalist ideolojisi sonunda iflas etti. Kırgız edebiyatında da bu ideoloji ile eserler ortaya konuldu. Edebiyatımız bahar mevsimindeki derya gibi gürleyip, kıyılardan çıkarak, kenarından taşıp dökülüp, serbest akmadan, kışın soğuk günlerinde üstünü kaplayan kalın buzun altında derya olarak çatırdayarak aktı. Fakat yazarlarımız kendilerinin yarattıkları edebiyatın durumunu ve geleceğini düşünmediler. Açık söylemek gerekirse, sosyalist ideoloji birçoğumuzun kanına, canına girip köklemişti. Yahudiler uzun süre Mısır’da köle kalmışlar. Ana yurtlarına dönmelerine izin verildiğinde, Yahudileri onların idarecisi Moisey (Musa) İsrail’e doğru götürmeyip, kırk yıl kandırarak, çölde kalmışlar. Bunların kölelik psikolojisi uçup gitsin diye, öyle yapmış. Belki onun gibi biz de uzun zaman içinde ancak totaliter anlayıştan, kölelik psikolojisinden, sosyalist ideolojinin kalıntılarından kurtuluruz.”*

1966’da Filoloji bölümleri Kandidatlığı yaptı. 1966-1972 yılları arasında Kırgız Devlet Üniversitesi Kırgız Edebiyatı Bölümünde okutmanlık yaptı.

1979’da doçent oldu.

1973-1978 yıllarında Kırgız-Sovyet Ansiklopedisinin baş redaktör yardımcılığını üstlendi.

1979-1992’de de aynı akademinin müdürü oldu.

1968-1974’te Millî Üniversitenin Kırgız Sovyet Edebiyatı bölümünde ders verdi.

1984'te Kırgızistan Cumhuriyeti İlim Araştırmaları Devlet Ödülünü aldı.

1989-1991 yıllarında Kırgız İlimler Akademisindeki Dil ve Edebiyat Enstitüsünün Millî Edebiyatlar Bölümü Başkanlığını yürüttü.

1992 yılında Filoloji bilimi Doktoru, beş yıl sonra da Edebiyat Bilimi Profesörlüğü payesini aldı.

1992-1995'te Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Danışmanı ve Kırgızistan'ın Özbekistan Büyükelçisi olarak çalıştı.

1995-1996'da Kırgız Devlet Üniversitesinde profesör oldu ve Azatlık Radyosunun Bişkek bürosu müdürlüğünü yaptı.

1996'da Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğretim üyesi oldu. Burada Sosyal bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Türkoloji Bölümü Başkanlığı ve Rektör Yardımcılığı yaptı.

Kırgız SSR'sinin Yüksek Sovyeti tarafından 1981 ve 1986 yıllarında şeref ödülüne lâyık görüldü.

2005-2006 Öğretim yılında Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesinde Türkoloji Bölümü Başkanı iken 11 Şubat 2006 da Bişkek'te vefat etti.

Yayımlanmış 300 kadar ilmî ve popüler yazısı vardır. Kitapları şunlardır:

Iymanday Sırım Menin (Frunze, 1971),

Irlar cana Cıldar (Frunze, 1972, 172 s.),

Kün Tuudu (Frunze, 1977),

Canıcılık Colunda (Frunze, 1975, 188 s.),

Körköm Söz Meseleleri (Frunze, 1982, 256 s.),

20. Cıldardağı Kırgız Adabiyatı (Frunze, 1984),

Cıldar Cairıgı (Frunze, 1987, 159 s.).

Obretenie Novıh Traditsiy (Frunze, 1984, 192 s.)

Akındın Eki Ömürü (Frunze, 1997, 155 s.).

Keçeekinın Sabaktarı Bugünkünün Talaptarı (Frunze, 350 s.)

Ayrıca; Kırgız Adabiyatı adlı esere yazdığı 500'den fazla madde.

Ön sıra soldan sağa Aygerim Dıykanbayeva, Önal Kaya, Leyla Karahan, Metin Akkuş, Doğan Kaya, Salıcan Cıgıtoev.